

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 50/2019 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Tiina Ranne, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitussihteeri Merja Huhtala, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Jyrki Vähätalo, Liikenne- ja viestintävirasto
- kehittämisspäälikkö Kimmo Silvo, Suomen ympäristökeskus
- johtava asiantuntija Tiina Haapasalo, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtava asiantuntija Eliisa Irpola, Kemianteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Varustamot ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- oikeusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjan. Esityksessä ehdotetaan myös, että eduskunta hyväksyisi lain pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä lain merilain muuttamisesta, jolla kansallinen lainsäädäntö muutetaan vastaamaan pöytäkirjaa.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Pöytäkirjassa on määräykset vastuusta meritse kuljetettavan vaarallisen aineen aiheuttamasta vahingosta. Pöytäkirjalla pyritään varmistamaan riittävä, nopea ja tehokas korvaus henkilöille, joille aiheutuu vahinkoa vaarallisista aineista. Pöytäkirjan mukaan aluksen omistaja on ensisijaisessa vastuussa vahingosta tiettyyn vastuumäärään saakka ja vastuu on ankaraa. Vastuunsa kattamiseksi aluksen omistaja on velvollinen hankkimaan vakuutuksen tai muun vakuuden. Vahingonkärsijällä on oikeus esittää vahingonkorvausvaatimuksensa suoraan vakuutusenantajalle. Jos aluksen omistajan vastuu ei riitä kattamaan vahinkoa, vahingonkärsijällä on mahdollisuus saada korvausta pöytäkirjalla perustettavalta kansainväliseltä korvausrahastolta. Rahaston toiminta rahoitetaan sopimusvaltioissa toimivien vaarallisten ja haitallisten aineiden vastaanottajien suorittamilla maksuilla. Pöytäkirja vastaa näin ollen perusrakenteeltaan öljyvahinkojen korvausvastuuta koskevaa kansainvälistä sopimusjärjestelmää.

Alusturvallisuuden valvonnasta annettuun lakiin sekä lakiin eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta ehdotetaan tehtäviksi pöytäkirjassa edellytetyt muutokset. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki meritse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden vastaanottamista koskevasta raportoinnista. Laissa säädettäisiin pöytäkirjan mukaisille maksuvelvollisille vaarallisten ja haitallisten aineiden vastaanottajille velvollisuus raportoida toimivaltaiselle viranomaiselle kalenterivuoden aikana vastaanottamiensa vaarallisten aineiden määrät.

Pöytäkirja tulee voimaan 18 kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin 12 valtiota on liittynyt siihen. Lisäksi voimaantulo edellyttää, että edellisenä kalenterivuonna näissä valtioissa olevat maksuvelvolliset henkilöt ovat vastaanottaneet yhteismäärältään vähintään 40 miljoonaa tonnia yleislinan maksuvelvollisuuden alaista lastia ja että näistä valtioista neljän valtion alusten bruttovetoisuutta osoittava luku on vähintään 2 miljoonaa. Esitykseen sisältyvien lakien on tarkoitus tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan. Meritse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden vastaanottamista koskevasta raportoinnista annettavan lain on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan tätä aikaisemmin 1 päivänä tammikuuta 2020, jotta Suomi voi liittyessään pöytäkirjaan toimittaa pöytäkirjassa edellytetyt tiedot maksuvelvollisuuden alaisesta lastista Kansainvälisen merenkulkujärjestön pääsihteerille. Suomen liittymiskirjan tallettamisen ajankohdassa on tarkoitus ottaa huomioon kilpailun kannalta merkityksellisten valtioiden yleissopimuksen ratifioinnin ajankohta.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Valiokunta pitää hyvänä, että esityksessä tarkoitettulla järjestelmällä parannetaan merikuljetusten yhteydessä vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamien vahinkojen vahingonkärsijöiden asemaa, vahvistetaan aineiden vastaanottajan vastuuta ja vähennetään valtion, kuntien ja pelastustoimen vahinkojen torjunta- ja ennallistamiskustannuksia. Saadun selvityksen mukaan vaarallisia ja haitallisia aineita kuljettavien alusten ja lastien määrä on ollut kasvussa jo useiden vuosien ajan ja esityksellä voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia myös ympäristön kannalta.

Esityksessä tarkoitettu korvausjärjestelmä vastaa pitkälti olemassa olevaa öljyvahinkojen korvausjärjestelmää, jossa aluksen omistajan ensisijaista vastuuta täydennetään tätä tarkoitusta varten perustettavalla korvausrahastolla. Saadun selvityksen mukaan esityksestä ei aiheudu merkittäviä taloudellisia vaikutuksia varustamoille. Aluksen koon mukaan määrittyvä aluksen omista-

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

jan vastuu katetaan käytännössä vakuutuksella. Valiokunta pitää kuitenkin hyvänä, että esityksessä jätetään soveltamisalan ulkopuolelle pienet kotimaanliikenteen alukset, jotka kuljettavat vain pakattuja aineita.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä esityksen lähtökohtaa, jonka mukaan liittyminen yleissopimukseen hoidetaan kansainvälisesti koordinoitusti siten, että Suomi ei liity sopimukseen ennen kuin riittävä määrä suuria vaarallisten aineiden vastaanottajavaltioita on ratifioinut tai on selkeästi ratifioimassa yleissopimuksen. Tällä varmistetaan, että suomalaisille yrityksille koituvat maksut eivät muodostu kohtuuttoman korkeiksi.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutettuna.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. lakiehdotus

6 §. Valiokunta on tehnyt pykälään lakiteknisen korjauksen.

2. lakiehdotus

Johtolause. Valiokunta on tehnyt lakiehdotuksen johtolauseeseen lakiteknisen korjauksen.

10 luku

16 §. Lain soveltaminen eräissä tapauksissa. Valiokunta on tehnyt pykälään lakitekniisiä korjauksia.

11 luku

1 §. Määritelmiä. Valiokunta on tehnyt pykälään lakiteknisen korjauksen.

3. lakiehdotus

7 §. Valiokunta on tehnyt pykälään lakiteknisen korjauksen.

8 §. Valiokunta on tehnyt pykälään lakiteknisen korjauksen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 50/2019 vp tarkoitetun yleissopimuksen pöytäkirjan siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan, annettavaksi hallituksen esityksessä tarkoitetun selityksen ja tehtäväksi hallituksen esityksessä tarkoitetun varauman.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 50/2019 vp sisältyvät 4. ja 5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 50/2019 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen Lontoossa 30 päivänä huhtikuuta 2010 tehdyn vuoden 2010 pöytäkirjan, jäljempänä *vuoden 2010 HNS-yleissopimus*, lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 1 artiklan 4 kohdan mukaisella vastaanottajalla tarkoitetaan henkilöä, joka tosiasiallisesti ottaa vastaan suomalaisessa satamassa tai terminaalissa purettavan mainitun artiklan 10 kohdassa tarkoitetun lastin. Jos lastin vastaanottamisen aikaan sen tosiasiallisesti vastaanottava henkilö toimii kuitenkin jonkin sopimusvaltion toimivaltaan kuuluvan henkilön edustajana, toimeksiantaja katsotaan lastin vastaanottajaksi, jos edustaja ilmoittaa toimeksiantajan vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitetulle kansainväliselle vaarallisia ja haitallisia aineita koskevalle rahastolle (*HNS-rahasto*).

3 §

HNS-rahasto saa vaatia takaisin merilain (674/1994) 11 luvun 4 §:ssä mainituilta henkilöiltä määrän, jonka se on maksanut korvauksena vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 14 artiklan nojalla, vain mainitussa pykälässä säädettyjen edellytysten täyttyessä. Muutoin rahasto saa vaatia

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

takaisin maksetun korvauksen muulta kuin aluksen omistajalta tai tämän vakuutuksenantajalta tai vakuuden antajalta ainoastaan vakuutuslainsäädännön (543/1994) 75 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

4 §

Vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetuksessa aiheutuneen vahingon korvaamista koskeva kanne, joka vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 39 artiklan 1, 2 tai 4 kohdan nojalla voidaan nostaa Suomen tuomioistuimessa, on nostettava siinä tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamaa vahinkoa koskevan korvauskanteen merilain 21 luvun 3 e §:n mukaan.

5 §

Oikeudenkäynnin asianosaisilla on oikeus ilmoittaa vireillä olevasta oikeudenkäynnistä HNS-rahastolle. Ilmoitus on annettava tiedoksi todisteellisesti noudattaen muutoin vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 39 artiklan 7 kohtaa.

6 §

Vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetuksen aiheuttaman vahingon korvaamista koskevan vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen 40 artiklan 3 kohdan mukaisen tuomion täytäntöönpanoon sovelletaan merilain 22 luvun 9 §:ää.

7 §

Vuoden 2010 HNS-yleissopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

merilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merilain (674/1994) 10 luvun 16 §:n 2 momentti, 11 luku, 11 a luvun 1 §:n 3 momentti, 12 luvun 1 §:n 1 momentti, 19 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta, 20 luvun 9 a ja 9 b § ja 21 luvun 3 a §,

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

sellaisina kuin niistä ovat 10 luvun 16 §:n 2 momentti ja 21 luvun 3 a § laissa 686/2008, 11 a luvun 1 §:n 3 momentti ja 19 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 860/2016, 12 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 421/1995, 20 luvun 9 a § laeissa 860/2016 ja 249/2017 ja 20 luvun 9 b § laissa 249/2017, sekä

lisätään 7 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 421/1996, 860/2016 ja 249/2017, uusi 5 momentti, jolloin nykyinen 5 momentti siirtyy 6 momentiksi, 9 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 421/1996 ja 1363/2006, uusi 2 a kohta, 12 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 421/1995, uusi 3 momentti, 19 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 860/2016 ja 249/2017, uusi 9 kohta ja pykälään, sellaisena kuin se on ~~mainittu edellä mainituissa~~ laeissa **860/2016 ja 249/2017**, uusi 8 momentti, 21 lukuun uusi 3 e § ja 22 lukuun uusi 10 § seuraavasti:

7 luku

Yleiset säännökset vastuusta

1 §

Laivanisännän vastuu

Aluksen omistajan vastuusta vesitse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamasta vahingosta sekä aluksen omistajan vastuunrajoituksesta säädetään 11 luvussa.

9 luku

Yleiset säännökset vastuun rajoittamisesta

3 §

Saamiset, joita vastuunrajoitusoikeus ei koske

Oikeus vastuunrajoitukseen ei koske:

2 a) vesitse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamasta vahingosta johtuvaa saamista, johon sovelletaan 11 luvun 2 §:n 1 momenttia;

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

10 luku

Vastuu öljyvahingosta

16 §

Lain soveltaminen eräissä tapauksissa

Jos muu kuin 1 momentissa tarkoitettu alus, johon ei sovelleta tämän luvun 2 §:n 1 momenttia eikä 10 a tai 11 lukua, on aiheuttanut öljyvahingon Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä tai jos on ryhdytty torjuntatoimenpiteisiin, sovelletaan tämän luvun 1 §:ää, 2 §:n 4 momenttia, 3 §:ää ja 8 §:n 3 momenttia, 19 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohtaa ja 4 momenttia sekä 21 luvun 3 a §:n 3 ja 4 momenttia. Aluksen omistajan oikeuteen rajoittaa vastuunsa näissä tapauksissa sovelletaan 9 lukua. Vastuumäärä määräytyy 9 luvun 5 §:n mukaan.

11 luku

Vastuu vesitse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamasta vahingosta

1 §

Määritelmiä

Tässä luvussa tarkoitetaan:

- 1) *aluksella* mitä tahansa vesikulkuneuvoa tyypistä riippumatta;
- 2) *aluksen omistajalla* rekisteriin merkittyä aluksen omistajaa tai, jollei alusta ole rekisteröity, sitä joka omistaa aluksen; jos valtion omistamalla aluksella varustamatoimintaa harjoittava yritys on merkitty rekisteriin, tätä yhtiötä pidetään aluksen omistajana;
- 3) *vaarallisilla ja haitallisilla aineilla*:
 - a) irtolastina kuljetettavia alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan (SopS 51/1983), jäljempänä *MARPOL 73/78-yleissopimus*, I liitteen 1 säännössä tarkoitettuja öljyjä;
 - b) irtolastina kuljetettavia *MARPOL 73/78-yleissopimuksen* II liitteen 1.10 säännössä tarkoitettuja haitallisia nestemäisiä aineita sekä sellaisia aineita ja seoksia, jotka väliaikaisesti luokitellaan luokkaan X, Y tai Z mainitun II liitteen 6.3 säännön mukaisesti;
 - c) irtolastina kuljetettavia vaarallisia kemikaaleja irtolastina kuljettavien alusten rakentamista ja varustamista koskevan Kansainvälisen merenkulkujärjestön, jäljempänä *IMO*, kansainvälisen säännösten (*IBC-säännöstö*) 17 luvussa tarkoitettuja vaarallisia nestemäisiä aineita sekä sellaisia vaarallisia tuotteita, joita varten lippuvaltion viranomaiset ja satamaviranomaiset ovat antaneet alustavat lastinkuljetusehdot mainitun säännösten 1.1.6 kohdan mukaisesti;
 - d) vaarallisia ja haitallisia pakattuja aineita, tarvikkeita ja tavaroita, joihin sovelletaan vaarallisten aineiden kuljetuksia kappaletavarana aluksessa koskevaa *IMOn* kansainvälistä säännöstöä (*IMDG-säännöstö*), jäljempänä *IMDG-säännöstö*;

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

e) nesteytettyjä kaasuja irtolastina kuljettavien alusten rakentamista ja varustamista koskevan IMO:n kansainvälisen säännösten (IGC-säännöstö) 19 luvussa tarkoitettuja nesteytettyjä kaasuja sekä sellaisia tuotteita, joita varten lippuvaltion viranomaiset ja satamaviranomaiset ovat antaneet alustavat lastinkuljetusehdot mainitun säännösten 1.1.6 kohdan mukaisesti;

f) irtolastina kuljettavia nestemäisiä aineita, joiden leimahduspiste on enintään 60 celsiusastetta mitattuna suljetun kupin menetelmällä;

g) irtolastina kuljettavia kiinteitä aineita, joilla on sellaisia haitallisia kemiallisia ominaisuuksia, joista määrätään kiinteiden irtolastien aluskuljetuksia koskevassa IMO:n kansainvälisessä säännöstössä (IMSBC-säännöstö), jäljempänä *IMSBC-säännöstö*, sen mukaan kuin vuoden 1996 IMDG-säännösten määräykset koskevat myös näitä aineita; ja

h) a—c ja e—g alakohdassa tarkoitettujen irtolastina kuljettujen aineiden lastijäämiä;

4) *irtolastina kuljettavilla vaarallisilla ja haitallisilla aineilla* 3 kohdan a—c ja e—h alakohdassa tarkoitettuja vaarallisia ja haitallisia aineita;

5) *pakatuilla vaarallisilla ja haitallisilla aineilla* 3 kohdan d alakohdassa tarkoitettuja vaarallisia ja haitallisia aineita;

6) *vahingolla*:

a) vaarallisista ja haitallisista aineista aiheutunutta henkilövahinkoa;

b) vaarallisista ja haitallisista aineista aiheutunutta esinevahinkoa, joka on tapahtunut näitä aineita kuljettavan aluksen ulkopuolella;

c) vaarallisista ja haitallisista aineista aiheutunutta ympäristön pilaantumisesta johtuvaa menetystä tai vahinkoa; muu ympäristön tilan huononemiseen liittyvä vahinko kuin ansionmenetyksessä kuitenkin vain ympäristön ennalleen palauttamisesta johtuvista kohtuullisista ja todellisuudessa suoritetuista tai suoritettavista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset; ja

d) torjuntatoimenpiteiden kustannuksia ja torjuntatoimenpiteiden aiheuttamia lisämenetyksiä tai -vahinkoja;

7) *torjuntatoimenpiteillä* kaikkia tarkoituksenmukaisia toimia, joihin vahinkotapahtuman ilmenemisen jälkeen on ryhdytty vahingon estämiseksi tai rajoittamiseksi;

8) *vahinkotapahtumalla* sellaista tapahtumaa tai samaa alkuperää olevaa tapahtumasarjaa, joka aiheuttaa vahingon tai muodostaa vakavan ja välittömän vahingon vaaran;

9) *vesikuljetuksella* aikaa vaarallisten ja haitallisten aineiden lastaamisen alkamisesta jollakin aluksen laitteella siihen saakka, kun niiden purkaminen aluksen laitteella päättyy. Ellei aluksen laitteita käytetä, aika alkaa siitä ja päättyy vastaavasti siihen, kun vaaralliset ja haitalliset aineet ylittävät aluksen laidan;

10) *HNS-yleissopimuksella* vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetuksen yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjaa (/);

11) *sopimusvaltiolla* valtiota, joka on liittynyt HNS-yleissopimukseen;

12) *Suomen talousvyöhykkeellä* Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa tarkoitettua aluetta;

13) *aluksen vetoisuudella* vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen liitteessä 1 olevien määräysten mukaan laskettua bruttovetoisuutta.

Jos vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamaa vahinkoa ei kohtuudella ole mahdollista erottaa muiden tekijöiden aiheuttamista vahingoista, kaikkia tällaisia vahinkoja pidetään vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamina.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Mitä 2 momentissa säädetään, ei sovelleta siltä osin kuin kyse on 10 luvun 1 §:n mukaisesta öljyvahingosta tai vahingosta, jonka on aiheuttanut luokkaan 7 kuuluva IMDG-säännöstössä, tai IMSBC-säännöstössä tarkoitettu radioaktiivinen aine.

2 §

Soveltamisala

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan:

1) Suomessa tai toisessa sopimusvaltiossa lastina kuljettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden vesikuljetuksista aiheutuneeseen vahinkoon;

2) 1 §:n 1 momentin 6 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun ympäristön pilaantumisesta aiheutuvaan vahinkoon, joka on aiheutunut lastina kuljettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden vesikuljetuksessa Suomen tai toisen sopimusvaltion talousvyöhykkeellä;

3) muuhun vaarallisten ja haitallisten aineiden vesikuljetuksessa aiheutuneeseen vahinkoon kuin 1 §:n 1 momentin 6 kohdan c alakohdassa tarkoitettuun ympäristön pilaantumisesta aiheutuneeseen vahinkoon minkä tahansa valtion ulkopuolella, jos vahinko on aiheutunut aineesta, joka on kuljetettu lastina Suomessa tai muussa sopimusvaltiossa rekisteröidyllä aluksella tai, jos alusta ei ole rekisteröity, Suomen tai muun sopimusvaltion lipun alla purjehtivalla aluksella; sekä

4) 1—3 kohdassa tarkoitettujen vahingon torjuntatoimenpiteistä aiheutuneisiin vahinkoihin ja kustannuksiin, riippumatta siitä, missä näihin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Mitä 1 momentissa säädetään toisen sopimusvaltion talousvyöhykkeestä, koskee myös sellaista välittömästi toisen sopimusvaltion aluemerren ulkopuolella olevaa ja siihen rajoittuvaa aluetta, jonka valtio, jos se ei ole perustanut talousvyöhykettä, on kansainvälisen oikeuden mukaan määrittänyt ulottumaan enintään 200 meripeninkulman päähän niistä perusviivoista, joista sen aluemerren leveys mitataan.

Tämän luvun säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta:

1) 10 luvun mukaiseen öljyvahinkoon mainitun luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa;

2) vahinkoon, jonka on aiheuttanut luokkaan 7 kuuluva IMDG-säännöstössä tai IMSBC-säännöstössä tarkoitettu radioaktiivinen aine;

3) aluksiin, joiden bruttovetoisuus on korkeintaan 200 ja jotka kuljettavat vaarallisia ja haitallisia aineita ainoastaan pakattuna, kun tällaisia aluksia käytetään Suomessa sijaitsevien satamien välisiin matkoihin;

4) vaatimuksiin, jotka perustuvat sopimukseen matkustajien ja tavaroiden kuljettamisesta; eikä

5) niiltä osin kuin ne ovat ristiriidassa sovellettavan työntekijöille maksettavia korvauksia ja sosiaaliturvamääräyksiä koskevan lainsäädännön kanssa.

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta sota-aluksiin, laivaston apualuksiin tai muihin aluksiin, jotka valtio omistaa tai joita se käyttää ja joita käytetään kyseisenä ajankohtana yksinomaan muuhun kuin kaupalliseen tarkoitukseen. Jos tällainen alus on aiheuttanut tässä luvussa tarkoitettujen vahingon Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä tai jos on ryhdytty torjuntatoimenpiteisiin, sovelletaan kuitenkin tämän luvun 1 ja 3—5 §, 19 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohtaa ja 5 momenttia sekä 21 luvun 3 e §:n 3 ja 4 momenttia.

Tätä lukua ei sovelleta, jos soveltaminen on ristiriidassa kansainvälisistä sopimuksista johtuvien Suomen velvoitteiden kanssa.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

3 §

Vastuu vaarallisen ja haitallisen aineen aiheuttamasta vahingosta

Aluksen omistaja on velvollinen korvaamaan 2 §:ssä tarkoitetun vahingon silloinkin, kun hän itse tai kukaan hänen vastuullaan toimiva ei ole aiheuttanut vahinkoa. Jos vahinkotapahtuma muodostuu useista samaa alkuperää olevista tapahtumista, vahingosta on vastuussa se, joka oli aluksen omistajana ensimmäisen tapahtuman sattuessa.

Jos useampi kuin yksi aluksen omistaja on 1 momentin nojalla vastuussa vahingosta, he vastaavat siitä yhteisvastuullisesti.

Aluksen omistaja on kuitenkin vastuusta vapaa, jos hän osoittaa, että:

1) vahinko on aiheutunut sotatoimesta, vihollisuuksista, sisällissodasta tai kapinasta taikka poikkeuksellisesta, väistämättömästä ja ylivoimaisesta luonnonilmiöstä;

2) vahinko on kokonaan aiheutunut kolmannen henkilön vahingontekotarkoituksin suorittamasta teosta tai laiminlyönnistä;

3) vahinko on kokonaan aiheutunut majakoiden tai muiden navigoinnin apuvälineiden ylläpitoon velvollisen viranomaisen tätä tehtävää suorittaessaan tekemästä virheestä tai laiminlyönnistä; taikka

4) laivaaja tai muu henkilö on laiminlyönyt ilmoittaa laivattujen aineiden vaarallisesta tai haitallisesta ominaisuudesta ja laiminlyönti on joko aiheuttanut vahingon kokonaan tai osittain tai johtanut siihen, että aluksen omistaja ei ole ottanut vakuutusta 10 tai 11 §:n mukaisesti; aluksen omistaja on kuitenkin tällöin vapaa vastuusta vain, jos hän tai hänen palveluksessaan oleva tai asiamiehensä eivät tiedeneet eikä heidän voinut kohtuudella edellyttää tietävän laivattujen aineiden vaarallisesta ja haitallisesta ominaisuudesta.

Jos vahinkoa kärsineen puolelta on tahallisesti tai tuottamuksesta myötävaikutettu vahinkoon, vahingonkorvausta voidaan sovitella.

4 §

Vastuun kanavointi ja takautumisoikeus

Aluksen omistajaa vastaan saa ajaa kannetta 2 §:ssä tarkoitetun vahingon korvaamiseksi vain tämän luvun nojalla.

Korvausta 2 §:ssä tarkoitetusta vahingosta ei voida vaatia:

1) aluksen omistajan palveluksessa olevalta tai aluksen omistajan asiamieheltä taikka laivaväkeen kuulualta;

2) luotsilta tai muulta henkilöltä, joka kuulumatta laivaväkeen työskentelee aluksen lukuun;

3) laivanvarustajalta, joka ei omista alusta, tai muulta henkilöltä, joka aluksen omistajan asemasta käyttää alusta, rahdinantajalta, lastinantajalta, laivaajalta, lastin vastaanottajalta tai lastin omistajalta;

4) henkilöltä, joka aluksen omistajan, laivanvarustajan tai päällikön suostumuksella tai viranomaisen toimeksiannosta suorittaa pelastustyötä;

5) torjuntatoimenpiteiden suorittajalta; eikä

6) henkilöltä, joka on 2—5 kohdassa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai asiamies, ellei kyseinen henkilö ole aiheuttanut vahinkoa tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tietäen, että sellainen vahinko todennäköisesti syntyisi.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, korvausta voidaan kuitenkin vaatia laivaajalta tai muulta henkilöltä, joka on laiminlyönyt laivattujen aineiden vaarallisesta tai haitallisesta ominaisuudesta ilmoittamisen, ja tämä on aiheuttanut sen, että aluksen omistaja on 3 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaisesti vapaa vastuusta.

Edellä 2 momentin 1, 2 ja 4—6 kohdassa tarkoitettujen henkilön aiheuttamasta vahingosta tämän luvun nojalla suoritettu korvaus voidaan vaatia vahingon aiheuttajalta vain, jos tämä on aiheuttanut vahingon tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tietäen, että sellainen vahinko todennäköisesti syntyisi. Työntekijän tai virkamiehen maksettavan korvauksen määräämiseen sovelletaan tällöin kuitenkin, mitä vahingonkorvauslaissa ja työsopimuslaissa säädetään työntekijän ja virkamiehen korvausvelvollisuudesta.

5 §

Vastuun rajoittaminen ja vastuumäärät

Aluksen omistajalla on oikeus rajoittaa tämän luvun mukainen vastuunsa irtolastina kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamien vahinkojen osalta jokaista vahinkotapahtumaa kohti määrään, joka vastaa 10 000 000 SDR:ää sellaisesta aluksesta, jonka vetoisuutta osoittava luku on enintään 2 000. Jos vetoisuutta osoittava luku on suurempi kuin 2 000, vastuurajaa korotetaan 1 500 SDR:llä jokaiselta vetoisuuden yksiköltä 2 001 yksiköstä 50 000 yksikköön. Jos vetoisuutta osoittava luku on suurempi kuin 50 000, vastuurajaa korotetaan vielä 360 SDR:ää jokaiselta 50 000 yksikköä ylittävältä vetoisuuden yksiköltä. Vastuun enimmäismäärä on kuitenkin 100 000 000 SDR:ää.

Aluksen omistajalla on oikeus rajoittaa tämän luvun mukainen vastuunsa pakattujen vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamien vahinkojen osalta jokaista vahinkotapahtumaa kohti määrään, joka vastaa 11 500 000 SDR:ää sellaisesta aluksesta, jonka vetoisuutta osoittava luku on enintään 2 000. Jos vetoisuutta osoittava luku on suurempi kuin 2 000, vastuurajaa korotetaan 1 725 SDR:llä jokaiselta vetoisuuden yksiköltä 2 001 yksiköstä 50 000 yksikköön. Jos vetoisuutta osoittava luku on suurempi kuin 50 000, vastuurajaa korotetaan vielä 414 SDR:ää jokaiselta 50 000 yksikköä ylittävän vetoisuuden yksiköltä. Vastuun enimmäismäärä on kuitenkin 115 000 000 SDR:ää.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös vahinkoon, joka on aiheutunut sekä pakattuina että irtolastina kuljetettavista vaarallisista ja haitallisista aineista sekä vahinkoon, jonka osalta ei ole mahdollista määrittää, onko vahinko aiheutunut pakattuina vai irtolastina kuljetettavista vaarallisista ja haitallisista aineista.

Oikeus vastuun rajoittamiseen ei koske korkoa eikä oikeudenkäyntikuluja.

Aluksen omistajalla ei ole oikeutta rajoittaa vastuutaan, jos hän on aiheuttanut vahingon tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tietäen, että sellainen vahinko todennäköisesti syntyisi.

6 §

Rajoitusrahaston perustaminen

Aluksen omistaja voi rajoittaa vastuunsa 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyllä tavalla vain, jos hän tai hänen vakuutusenantajansa taikka joku muu hänen puolestaan perustaa 12 luvun tai toi-

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

nessa sopimusvaltiossa voimassa olevan vastaavan lainsäädännön mukaisesti rajoitusrahaston, joka suuruudeltaan vastaa omistajan vastuun määrää.

Suomessa rajoitusrahasto perustetaan siinä tuomioistuimessa, jossa vahingonkorvausta koskeva kanne 21 luvun 3 e §:n mukaan on pantu vireille tai voidaan panna vireille. Kun rajoitusrahasto on perustettu, aluksen omistaja tai muu asianosainen voi nostaa kanteen rajoitusasiassa saadakseen vastuun määritetyksi ja rahaston jaetuksi.

7 §

Rajoitusrahaston jako

Jos 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetty vastuumäärä ei riitä hyvitykseksi niille, jotka ovat oikeutettuja vahingonkorvaukseen, jaetaan rajoitusrahaston varat heidän saamistensa määrän mukaisessa suhteessa. Kuolemantapausta ja henkilövahinkoa koskevat vaatimukset ovat kuitenkin ensisijaisia muihin vaatimuksiin nähden siltä osin, kuin niiden kokonaismäärä on enintään kaksi kolmasosaa 5 §:n 1 ja 2 momentissa säädetystä vastuumäärästä.

8 §

Rajoitusrahastosta eräissä tapauksissa suoritettavat korvaukset

Jos joku on suorittanut vahingonkorvausta 2 §:ssä tarkoitettusta vaarallisten ja haitallisten aineiden vesikuljetuksista aiheutuneesta vahingosta ennen rajoitusrahaston jakamista, hän tulee vahinkoa kärsineen sijaan tämän luvun tai toisessa sopimusvaltiossa voimassa olevan vastaavan lainsäädännön mukaan suorittamansa määrän osalta.

Jos aluksen omistaja tai joku muu osoittaa, että hän joutuu vastaisuudessa suorittamaan sellaisen korvauksen, jonka hän olisi voinut 1 momentin mukaan vaatia suoritettavaksi rajoitusrahastosta, jos tämä korvaus olisi maksettu ennen rajoitusrahaston jakamista, tuomioistuin voi määrätä tätä varten riittävän määrän asetettavaksi erilleen, jotta hän voi esittää vaatimuksensa myöhemmin rajoitusrahastoa vastaan.

Jos aluksen omistaja on suorittanut kustannuksia vapaaehtoisesti tai kärsinyt vahinkoa torjuntatoimenpiteistä, hänellä on sama oikeus korvaukseen rajoitusrahastosta kuin muullakin vahinkoa kärsineellä.

9 §

Rajoitusrahaston vaikutukset

Jos rajoitusrahasto on perustettu 6 §:n mukaisesti eikä kysymyksessä ole 5 §:n 5 momentissa tarkoitettu tapaus, aluksen omistaja ei ole muulla omaisuudellaan vastuussa sellaisesta vahingonkorvauksesta, joka voidaan vaatia maksettavaksi rajoitusrahastosta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske korkoa eikä oikeudenkäyntikuluja.

Jos aluksen omistajalle kuuluvaa omaisuutta on pantu takavarikkoon tai siihen on kohdistettu muu toimenpide ulosoton turvaamiseksi saamisesta, joka voidaan vaatia maksettavaksi ainoastaan rajoitusrahastosta, takavarikko tai muu turvaamistoimi on kumottava, kun rajoitusrahasto on

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

perustettu. Jos aluksen omistaja on asettanut vakuuden välttääkseen takavarikon tai muun turvaamistoimen, vakuus on palautettava hänelle.

Jos rajoitusrahasto on perustettu toisessa sopimusvaltiossa, 1 ja 2 momenttia sovelletaan vain jos vahinkoa kärsineellä on oikeus ajaa kannetta siinä tuomioistuimessa tai sen viranomaisen luona, jonka hallussa rahasto on ja hänellä on mahdollisuus saada rahaston varoista hänelle tuleva osuus.

10 §

Suomalaista alusta koskeva vakuuttamisvelvollisuus

Vaarallisia ja haitallisia aineita lastina kuljettavan suomalaisen aluksen omistajan on otettava ja pidettävä voimassa vakuutus tai muu rahavakuus, joka kattaa tämän luvun tai toisessa sopimusvaltiossa voimassa olevan vastaavan lainsäädännön mukaisen aluksen omistajan vastuun 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun määrään saakka.

11 §

Ulkomaista alusta koskeva vakuuttamisvelvollisuus

Vaarallisia ja haitallisia aineita lastina kuljettavalla ulkomaisella aluksella, joka käy suomalaisessa satamassa tai käyttää Suomen vesialueella olevia satamalaitteita, tulee olla vakuutus tai muu rahavakuus, joka kattaa tämän luvun mukaisen aluksen omistajan vastuun 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun määrään saakka.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa aluksessa on oltava mukana todistus, joka osoittaa, että 1 momentissa tarkoitettu vakuutus tai vakuus on voimassa. Jos aluksen omistaa valtio, aluksessa on oltava mukana todistus, josta ilmenee, että kyseinen valtio omistaa aluksen ja että sen tämän luvun mukainen vastuu on katettu 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun määrään saakka.

12 §

Vakuutusta tai vakuutta koskeva todistus

Liikenne- ja viestintävirasto antaa hakemuksesta liikenneasioiden rekisteriin tai Ahvenanmaan valtionviraston ylläpitämään alusrekisteriin merkityn aluksen omistajalle todistuksen 10 §:ssä tarkoitettun vakuutuksen tai vakuuden voimassaolosta. Liikenne- ja viestintävirasto voi myös antaa todistuksen vakuutusvelvollisuuden täyttämisestä 11 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jos alusta ei ole rekisteröity missään sopimusvaltiossa.

Hakemukseen on liitettävä selvitys, josta ilmenee, että vakuutus tai vakuus:

- 1) kattaa tässä luvussa tarkoitettun vastuun; ja
- 2) voi todistuksen voimassaoloaikana lakata olemasta voimassa aikaisintaan kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona kirjallinen ilmoitus voimassaolon lakkaamisesta on tullut Liikenne- ja viestintävirastolle, paitsi jos todistus on toimitettu Liikenne- ja viestintävirastolle tai alukselle on annettu uusi todistus.

Liikenne- ja viestintäviraston tulee peruuttaa todistus, kun sen myöntämisen edellytykset eivät enää täyty.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Aluksen päällikön velvollisuus on huolehtia, että todistus pidetään mukana aluksessa ja jäljennös todistuksesta on talletettava Liikenne- ja viestintäviraston haltuun. Alusta ei saa käyttää vesiliikenteeseen ilman todistusta.

Tässä pykälässä tarkoitettujen todistusten antamisesta peritään maksu. Maksusta säädetään valtion maksuperustelaisissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista todistuksesta ja sen hakemisesta.

13 §

Vakuutuksen tai vakuuden antajaan kohdistetut vaatimukset

Korvaukseen oikeutettu saa kohdistaa tämän luvun mukaiseen vahinkoon perustuvan korvausvaatimuksensa suoraan 10 tai 11 §:ssä tarkoitettujen vakuutuksen tai vakuuden antajaan.

Vakuutuksen tai vakuuden antaja ei kuitenkaan ole velvollinen korvaamaan vahinkoa 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tai jos aluksen omistaja on itse tahallaan aiheuttanut vahingon. Vakuutuksen tai vakuuden antajan vastuu ei missään tapauksessa ole 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua määrää suurempi.

Vakuutuksen tai vakuuden antaja voi vapautuakseen vastuusta muita kuin aluksen omistajaa kohtaan vedota ainoastaan 2 momentissa tarkoitettuihin seikkoihin.

Vakuutuksen tai vakuuden antajalla on kaikissa tapauksissa oikeus vaatia aluksen omistajan osallistumista oikeudenkäyntiin.

14 §

Viittaussäännökset

Tämän luvun mukaisen saatavan vanhentumisesta säädetään 19 luvun 1 §:n 1 momentissa.

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta tämän luvun mukaisessa asiassa säädetään 21 luvun 3 e §:ssä.

Ulkomaisen tuomion täytäntöönpanosta tämän luvun mukaisessa asiassa sekä ulkomailla perustetun rajoitusrahaston vaikutuksesta Suomessa annetun tuomion täytäntöönpanoon tämän luvun mukaisessa asiassa säädetään 22 luvun 9 ja 10 §:ssä.

Oikeudesta korvaukseen saamiseen HNS-yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitettusta kansainvälisestä vaarallisia ja haitallisia aineita koskevasta rahastosta säädetään vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjasta annetussa laissa (/).

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

11 a luku

Vastuu merenkulkuonnettomuudesta aiheutuvan hylyn poistamisesta

1§

Nairobin yleissopimuksen soveltaminen Suomessa

Tämän luvun säännöksiä ei sovelleta siltä osin, kuin merenkulkuonnettomuudesta aiheutuvan hylyn poistamiseen sovelletaan 10, 10 a tai 11 luvun säännöksiä.

12 luku

Rajoitusrahasto ja rajoitusoikeudenkäynti

1 §

Luvun soveltamisala

Tämän luvun säännökset koskevat rajoitusrahastoa, joka perustetaan 9 luvun 7 §:n mukaisesti (*rajoitusrahasto*), ja sellaista rajoitusrahastoa, joka perustetaan 10 luvun 6 §:n tai 11 luvun 6 §:n mukaisesti.

2 §

Rahaston suuruus

Vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamaa vahinkoa koskevan rajoitusrahaston tulee suuruudeltaan vastata 11 luvun 5 §:ssä säädettyä vastuumäärää.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

19 luku

Saatavan vanhentuminen

1 §

Saatavan vanhentuminen

Kanne maksun saamiseksi seuraavista saatavista on, riippumatta siitä, onko vastuu rajoitettu tai rajoittamaton, pantava vireille:

8) Nairobín yleissopimuksen mukaisten hylyn paikantamisesta, merkitsemisestä ja poistamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta kolmen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hyllyn on 11 a luvun 4 §:n mukaisesti katsottu aiheuttavan vaaran;

9) 11 luvussa tarkoitettujen vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttaman vahingon korvaamisesta kolmen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona vahinkoa kärsinyt tiesi tai hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää vahingosta ja aluksen omistajan henkilöllisyydestä.

Edellä 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa kannetta ei kuitenkaan saa nostaa enää sen jälkeen, kun kymmenen vuotta on kulunut päivästä, jona vahinkotapahtuma sattui, tai jos vahinko aiheutui tapahtumasarjasta, päivästä, jona viimeinen tapahtuma sattui.

20 luku

Rangaistussäännökset

9 a §

Merilaissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti

Laivanisäntä, aluksen omistaja, rekisteröity omistaja tai rahdinkuljettaja, joka tahallaan laiminlyö 7 luvun 2 §:ssä, 10 luvun 10 §:ssä tai 11 §:n 1 momentissa, 11 luvun 10 §:ssä tai 11 §:n 1 momentissa, 11 a luvun 6 §:ssä, 15 luvun 23 a §:ssä tai Ateena-asetuksen liitteen I 4 a artiklassa säädetyn taikka tämän lain 15 luvun 1 §:n 2 momenttiin perustuvan velvollisuuden ottaa vakuutus tai asettaa vakuus, on tuomittava *merilaissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä* sakkoon.

Merilaissa säädetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä tuomitaan myös laivanvarustaja, joka sallii aluksen käytön merenkulkuun, vaikka hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että 10 luvun 10 §:ssä tai 11 §:n 1 momentissa, 11 luvun 10 §:ssä tai 11 §:n 1 momentissa tai 11 a luvun 6 §:ssä säädettyä vakuuttamis- tai vakuudenasettamisvelvollisuutta ei ole täytetty. Sama koskee sitä, joka aluksen omistajan sijasta huolehtii aluksen käytöstä sekä aluksen päällikköä.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

9 b §

Vakuutustodistuksen mukanaapitovelvollisuuden laiminlyönti

Aluksen päällikkö, joka tahallaan laiminlyö 7 luvun 3 §:n 3 momentissa, 10 luvun 10 §:n 3 momentissa tai 11 §:n 2 momentissa, 11 luvun 11 §:n 2 momentissa tai 12 §:n 4 momentissa, 11 a luvun 7 §:n 3 momentissa taikka 15 luvun 24 §:n 3 momentissa säädetyn velvollisuuden huolehtia, että aluksessa pidetään mukana vakuutusta tai vakuutta koskeva todistus, on tuomittava vakuutustodistuksen mukanaapitovelvollisuuden laiminlyönnistä sakkoon.

21 luku

Toimivaltainen tuomioistuin ja oikeudenkäynti merioikeusjutuissa

3 a §

Toimivaltainen merioikeus öljyvahinkoasiassa

Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan 10 luvun mukaisen vahingonkorvausasian, jos öljyvahinko on tapahtunut Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä tai jos torjuntatoimenpiteet on suoritettu sellaisen vahingon estämiseksi tai rajoittamiseksi Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä.

Jos Suomen tuomioistuin on 1 momentin nojalla toimivaltainen, voidaan vaatimus vahingonkorvauksen saamiseksi samasta vahinkotapahtumasta aiheutuneesta muusta öljyvahingosta tutkia samassa tuomioistuimessa.

Suomen toimivaltainen tuomioistuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa asiassa on Helsingin kärjäoikeus.

Jos vahinkotapahtuman jälkeen on perustettu 10 luvun 6 §:ssä tarkoitettu rajoitusrahasto Suomessa ja aluksen omistajalla tai vakuutusenantajalla, jota vastaan kanne on nostettu Suomen tai toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, on oikeus rajoittaa vastuunsa, Helsingin kärjäoikeus tutkii vaatimukset, jotka liittyvät rajoitusrahaston jakamiseen vahingonkorvaukseen oikeutettujen kesken.

3 e §

Toimivaltainen merioikeus vaarallisten ja haitallisten aineiden aiheuttamaa vahinkoa koskevassa asiassa

Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan 11 luvun mukaisen vahingonkorvausasian, jos vahinko on tapahtunut Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä tai jos torjuntatoimenpiteet sellaisen vahingon estämiseksi tai rajoittamiseksi on suoritettu Suomessa tai Suomen talousvyöhykkeellä. Suomen tuomioistuin on myös toimivaltainen tutkimaan 11 luvun mukaisen vahingonkorvausasian mainitun luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa silloin kun vahinko on tapahtunut minkä tahansa valtion ulkopuolella, jos:

1) alus on rekisteröity Suomessa tai, jos alus ei ole rekisteröity, se purjehtii Suomen lipun alla;

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

- 2) aluksen omistajan kotipaikka tai päätoimipaikka on Suomessa; tai
- 3) mainitun luvun 6 §:ssä tarkoitettu rajoitusrahasto on perustettu Suomessa.

Jos Suomen tuomioistuimien on 1 momentin nojalla toimivaltainen, voidaan vaatimus vahingonkorvauksen saamiseksi samasta vahinkotapahtumasta aiheutuneesta muusta vahingosta tutkia samassa tuomioistuimessa.

Asia, joka 1 ja 2 momentin nojalla voidaan tutkia Suomen tuomioistuimessa, tutkitaan Helsingin käräjäoikeudessa.

Tuomion vahingotapahtuman jälkeen on perustettu 11 luvun 6 §:ssä tarkoitettu rajoitusrahasto Suomessa ja aluksen omistajalla tai vakuutusenantajalla, jota vastaan kanne on nostettu Suomen tai toisen sopimusvaltion tuomioistuimessa, on oikeus rajoittaa vastuunsa, Helsingin käräjäoikeus tutkii vaatimukset, jotka liittyvät rajoitusrahaston jakamiseen vahingonkorvaukseen oikeutettujen kesken.

22 luku

Täytäntöönpano

10 §

Vaarallisen ja haitallisen aineen aiheuttamaa vahinkoa koskevan tuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

HNS-yleissopimuksen sopimusvaltiossa annettu 11 luvussa tarkoitettun vaarallisen ja haitallisen aineen aiheuttaman vahingon korvaamista koskeva lainvoimainen tuomio, joka on siellä täytäntöönpanokelpoinen, on pantava täytäntöön Suomessa, jos asianomaisen sopimusvaltion tuomioistuin on mainitun yleissopimuksen mukaan ollut asiassa toimivaltainen. Tuomion asiaratkaisua ei saa ottaa uudelleen tutkittavaksi. Tuomiota ei kuitenkaan tunnusteta eikä panna täytäntöön, jos se on saatu petollisin keinoin tai vastaajalle ei ole annettu kohtuullista aikaa ja oikeudenmukaista mahdollisuutta valmistautua vastaamaan asiassa.

Tuomion täytäntöönpanoon sovelletaan 6 §:n 2—4 momenttia.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3.

Laki

meritse kuljetettavien vaarallisten ja haitallisten aineiden vastaanottamista koskevasta raportointivelvollisuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tässä laissa säädetään meritse kuljetettavia vaarallisia ja haitallisia aineita sisältävän lastin vastaanottamista koskevasta raportointivelvollisuudesta sekä toimivaltaisesta viranomaisesta.

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaarallisilla ja haitallisilla aineilla*:

a) irtolastina kuljetettavia alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan (SopS 51/1983), jäljempänä *MARPOL 73/78-yleissopimus*, I liitteen 1 säännössä tarkoitettuja öljyjä;

b) irtolastina kuljetettavia *MARPOL 73/78-yleissopimuksen* II liitteen 1.10 säännössä tarkoitettuja haitallisia nestemäisiä aineita sekä sellaisia aineita ja seoksia, jotka väliaikaisesti luokitellaan luokkaan X, Y tai Z kyseisen II liitteen 6.3 säännön mukaisesti;

c) irtolastina kuljetettavia vaarallisia kemikaaleja irtolastina kuljettavien alusten rakentamista ja varustamista koskevan Kansainvälisen merenkulkujärjestön, jäljempänä *IMO*, kansainvälisen säännösten (IBC-säännöstö) 17 luvussa tarkoitettuja vaarallisia nestemäisiä aineita sekä sellaisia vaarallisia tuotteita, joita varten lippuvaltion viranomainen ja satamaviranomaiset ovat antaneet alustavat lastinkuljetusehdot mainitun säännösten 1.1.6 kohdan mukaisesti;

d) nesteytettyjä kaasuja irtolastina kuljettavien alusten rakentamista ja varustamista koskevan *IMOn* kansainvälisen säännösten (IGC-säännöstö) 19 luvussa tarkoitettuja nesteytettyjä kaasuja sekä sellaisia tuotteita, joita varten lippuvaltion viranomainen ja satamaviranomaiset ovat antaneet alustavat lastinkuljetusehdot mainitun säännösten 1.1.6 kohdan mukaisesti;

e) irtolastina kuljetettavia nestemäisiä aineita, joiden leimahduspiste on enintään 60 celsiusastetta mitattuna suljetun kupin menetelmällä;

f) irtolastina kuljetettavia kiinteitä aineita, joilla on sellaisia haitallisia kemiallisia ominaisuuksia, joista määrätään kiinteiden irtolastien aluskuljetuksia koskevassa *IMOn* kansainvälisessä säännöstössä (IMSBC-säännöstö), sen mukaan kuin vuoden 1996 vaarallisten aineiden kuljetuksia kappaletavarana aluksessa koskevan *IMOn* kansainvälisen säännösten (IMDG-säännöstö) määräykset koskevat myös näitä aineita; ja

g) a—c ja e—g alakohdassa tarkoitettujen irtolastina kuljetettujen aineiden lastijäämiä;

2) *vastaanottajalla* henkilöä, joka tosiasiallisesti ottaa vastaan suomalaisessa satamassa tai terminaalissa purettavan maksuvelvollisuuden alaisen lastin, jollei 3 §:stä muuta johdu;

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

3) *maksuvelvollisuuden alaisella lastilla* irtolastina kuljetettavia vaarallisia ja haitallisia aineita, jotka kuljetetaan meritse lastina Suomen alueella olevaan satamaan tai terminaaliin ja jotka puretaan Suomessa;

4) *HNS-yleissopimuksella* yleissopimusta vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetuksen yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjaa (/);

5) *HNS-rahastolla* HNS-yleissopimuksen 13 artiklassa tarkoitettua kansainvälistä vaarallisten ja haitallisten aineiden rahastoa;

6) *terminaalilla* paikkaa, johon varastoidaan merikuljetuksen jälkeen vastaanotettuja vaarallisia ja haitallisia aineita, mukaan luettuna putkilla tai muulla tavalla sellaiseen paikkaan liitetyt avomerilaitokset.

3 §

Jos vastaanottaja toimii lastin vastaanottaessaan jonkin HNS-yleissopimuksen sopimusvaltion toimivaltaan kuuluvan henkilön edustajana, toimeksiantaja katsotaan lastin vastaanottajaksi. Toimeksiantaja katsotaan vastaanottajaksi kuitenkin vain, jos edustaja on ilmoittanut toimeksiantajan HNS-rahastolle tai ennen HNS-yleissopimuksen voimaantuloa Suomessa Suomen ympäristökeskukselle.

Edustajan on lähetettävä 1 momentissa tarkoitettu HNS-rahastolle tehty ilmoitus tiedoksi Suomen ympäristökeskukselle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitettun ilmoituksen toimittamisesta HNS-rahastolle ja Suomen ympäristökeskukselle.

4 §

Maksuvelvollisuuden alaisen lastin vastaanottajan Suomessa on toimitettava Suomen ympäristökeskukselle jokaisen vuoden helmikuun loppuun mennessä tiedot edellisestä kalenterivuotena vastaanottamistaan maksuvelvollisuuden alaisen lastin määristä, jos hän kyseisen kalenterivuoden aikana on ottanut vastaan yli:

a) 150 000 tonnia öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamista koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna vuoden 1992 pöytäkirjalla (SopS 41 ja 42/1996), 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua öljyä, jonka osalta hän on maksuvelvollinen öljyn aiheuttamien pilaantumisvahinkojen kansainväliseen korvausrahastoon mainitun yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti;

b) 17 000 tonnia muita kuin a kohdassa tarkoitettuja MARPOL 73/78 –yleissopimuksen I liitteen I lisäyksessä tarkoitettuja irtolastina kuljetettavia öljyjä;

c) 17 000 tonnia nestekaasua (LPG); taikka

d) 17 000 tonnia 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja vaarallisia ja haitallisia aineita, lukuun ottamatta nesteytettyä maakaasua (LNG) ja tämän momentin a-c kohdassa tarkoitettuja aineita.

Edellä 1 momentissa säädetty raportointivelvollisuus koskee myös vastaanottajaa, joka on ottanut vastaan nesteytettyä maakaasua (LNG) sisältävää maksuvelvollisuuden alaista lastia. Jos vastaanottaja on kuitenkin tehnyt sopimuksen henkilön kanssa, jolla on omistusoikeus tällaiseen lastiin välittömästi ennen lastin purkamista siitä, että lastin omistaja vastaa maksuista HNS-rahastoon ja sopimuksesta on ilmoitettu Suomen ympäristökeskukselle, raportointivelvollisuus on lastin omistajalla. Vastaanottajalla on kuitenkin tällöinkin raportointivelvollisuus, jos lastin omistaja jättää raportoimatta.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Maksuvelvollisuuden alainen lasti, joka alkuperäisestä lastausstatamasta- tai terminaalista päätesatamaan tai terminaaliiin tapahtuvan kuljetuksen aikana siirretään aluksesta suoraan tai sataman tai terminaaliiin kautta toiseen alukseen, katsotaan vastaanotetun Suomessa ainoastaan, jos lo-pullinen päätesatama tai -terminaali on Suomessa.

Suomen ympäristökeskuksen on toimitettava tässä pykälässä tarkoitettut tiedot HNS-rahaston johtajalle HNS-yleissopimuksen 21 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja Kansainvälisen merenkulku-järjestön pääsihteerille 45 artiklan mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, miten tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on toimitettava Suomen ympäristökeskukselle.

5 §

Edellä 4 §:ssä säädettyä velvollisuutta sovelletaan myös vastaanottajaan, jonka kalenterivuoden aikana vastaanottama maksuvelvollisuuden alaisen lastin määrä ei ylitä 4 §:ssä säädettyjä määriä, jos kyseisen henkilön vastaanottaman lastin määrä kuitenkin yhteenlaskettuna samaan konserniin kuuluvan yhtiön samana kalenterivuonna vastaanottaman määrän kanssa ylittää mainitun määrän.

6 §

Sen estämättä, mitä tullilaisissa (304/2016) säädetään salassapitovelvollisuudesta, tulliviranomainen voi antaa Suomen ympäristökeskukselle tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä maksuvelvollisuuden alaista lastia ja vastaanottajia koskevia tietoja.

7 §

Jos vastaanottaja laiminlyö 4 §:ssä säädetyn raportointivelvollisuutensa, Suomen ympäristökeskus voi velvoittaa hänet toimittamaan tiedot määräajassa ja asettaa veloitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaisissa (1113/1990).

Jos vastaanottaja ei tuomitusta uhkasakosta huolimatta määräajassa täytä raportointivelvollisuuttaan, Suomen ympäristökeskus on oikeutettu arvioimalla määrittämään kyseisen vastaanottajan vastaanottaman maksuvelvollisuuden alaisen lastin määrän voidakseen täyttää 4 §:n 4 **momentin** mukaisen velvollisuutensa.

8 §

Suomen ympäristökeskuksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

4.

Laki

alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain (370/1995) 2 §:n 5 kohta, sellaisena
kuin se on laeissa 861/2016 ja 170/2019, seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetaan:

5) *kansainvälisillä yleissopimuksilla*:

a) ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyä kansainvälistä yleissopimusta (SopS 11/1981), jäljempänä *SOLAS-yleissopimus*, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen;

b) alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvää vuoden 1978 pöytäkirjaa (SopS 51/1983, *MARPOL 73/78-yleissopimus*);

c) kansainvälistä merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaa vuoden 1978 yleissopimusta (SopS 22/1984), jäljempänä *STCW-yleissopimus*;

d) kansainvälisistä säännöistä yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi merellä vuonna 1972 tehtyä kansainvälistä yleissopimusta (SopS 30/1977, *COLREG-yleissopimus*);

e) vuoden 1969 kansainvälistä aluksenmittausyleissopimusta (SopS 31/1982);

f) yleissopimusta (n:o 147), joka koskee kauppa-aluksissa noudatettavaa vähimmäistasoa (SopS 54/1979);

g) öljyn aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johtuvasta siviilioikeudellisesta vastuusta vuonna 1969 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muuttamisesta tehtyä vuoden 1992 pöytäkirjaa (SopS 43/1996);

h) vuoden 1966 kansainvälistä lastiviivayleissopimusta (SopS 52/1968);

i) merityötä koskevaa vuoden 2006 yleissopimusta (SopS 51 ja 52/2013);

j) vuoden 2001 yleissopimusta alusten haitallisten kiinnittymisenestojärjestelmien rajoittamisesta (SopS 92 ja 93/2010);

k) vuoden 2001 kansainvälistä yleissopimusta aluksen polttoaineen aiheuttamasta pilaantumisvahingosta johtuvasta siviilioikeudellisesta vastuusta (SopS 3 ja 4/2009);

l) vuoden 2007 hylkyjen poistamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta (Nairobien yleissopimus) (SopS 13 ja 14/2017);

m) vastuusta ja vahingonkorvauksesta vaarallisten ja haitallisten aineiden merikuljetusten yhteydessä vuonna 1996 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen vuoden 2010 pöytäkirjaa (/);

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5.

Laki

eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain (383/2009) 1 §:n 2 momentin 4 kohta seuraavasti:

1 §

Tätä lakia ei sovelleta, jos vahinko on aiheutunut:

4) tapahtumasta, johon sovelletaan merilain (674/1994) 10, 10 a ja 11 lukua;

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2019 vp

Helsingissä 14.11.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Ano Turtiainen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula